

Vergaderjaar 2024–2025

32 852

Grondstoffenvoorzieningszekerheid

22 112

Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie

Nr. 319

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 28 oktober 2024

Via deze brief informeer ik uw Kamer over de kabinetsinzet ten aanzien van voorraadvorming van kritieke grondstoffen. We zijn in Nederland, en in de Europese Unie, sterk afhankelijk van andere landen voor onze kritieke grondstoffen. Dat maakt ons kwetsbaar. Landen kunnen hun machtspositie in de grondstofketen misbruiken om andere landen economisch onder druk te zetten. Bijvoorbeeld door de export van grondstoffen te beperken.

In het regeerprogramma benadrukt het kabinet het belang van leveringszekerheid van kritieke grondstoffen en het verminderen van de afhankelijkheid van landen buiten de EU. Het aanhouden van strategische voorraden is een mogelijk middel om risico's voor de leveringszekerheid op korte termijn te mitigeren. Het kabinet zet daarom in op een traject richting het aanleggen van voorraden van kritieke grondstoffen, zoals aangekondigd in het Hoofdlijnenakkoord.

Het Ministerie van Economische Zaken (EZ) heeft onderzoek laten verrichten naar de haalbaarheid van een nationaal programma voor de opslag van kritieke grondstoffen. Het onderzoeksrapport, opgesteld door Number Three B.V. en meegestuurd met deze brief, biedt handvatten voor een traject richting het aanleggen van voorraden van kritieke grondstoffen.

Appreciatie rapport haalbaarheid van een nationaal programma voor de opslag van kritieke grondstoffen ter versterking van Europese waardeketens

Ik verwelkom het rapport en onderschrijf dat het aanhouden van strategische voorraden onder de juiste randvoorwaarden een bruikbaar instrument kan zijn om de leveringszekerheid te verbeteren. Tevens biedt het rapport handvatten voor het opzetten van een voorraadvormingspro-

gramma. Hiermee kunnen de risico's van tijdelijke onderbrekingen in de toevoer van kritieke grondstoffen en (afgeleide) materialen in de waardeketen gemitigeerd worden en prijsfluctuaties als gevolg van manipulaties van de markt worden afgezwakt.

De onderzoekers adviseren onder andere om een goede inschatting te maken van de toekomstige vraagontwikkeling naar kritieke grondstoffen en (afgeleide) materialen op Europees niveau. En de desbetreffende waardeketens in Nederland en de rest van de EU te analyseren. Daarbij wordt geadviseerd om te bekijken of er überhaupt verwerkings- en productiecapaciteit is van deze grondstoffen en materialen. Verder is het advies om in overleg te treden met Nederlandse spelers in de waardeketens over het aanhouden van strategische voorraden en de mogelijkheid om een pilotprogramma op te zetten voor een beperkt aantal kritieke grondstoffen.

Het rapport benoemt ook kansen voor Nederland. Nederland kan namelijk een belangrijke rotonde worden voor grondstoffen, door de combinatie van efficiënte infrastructuur en ervaring in logistiek, opslag en overslag van grondstoffen. Dit is iets dat het Europese achterland nodig heeft voor de eigen strategische sectoren. Een aantal Nederlandse havens onder andere Rotterdam, Vlissingen en Amsterdam kunnen samen fungeren als «hub» voor deze kritieke grondstoffen. Dit is een extra reden voor het ontwikkelen van een concreet plan om Nederland een belangrijke rol te laten spelen op het gebied van kritieke grondstoffen. Het ontwikkelen van een dergelijke propositie sluit aan bij de kabinetsinzet op het vergroten van zowel onze economische weerbaarheid als ons verdienvermogen.

Inzet op voorraadvorming

Het opzetten van een voor Nederland passend voorraadvormingsprogramma van bepaalde kritieke grondstoffen vraagt om een groot aantal beleidsmatige en organisatorische overwegingen en stappen. Met de handvatten die de studie van Number Three biedt, zal ik tot de zomer van 2025, samen met de private sector, een traject vormgeven richting het aanleggen van reserves van bepaalde kritieke grondstoffen. Hierbij zal ook worden gekeken naar de mogelijkheden van een Europees stelsel onder de *Critical Raw Materials Act (CRMA)*. Bij de vormgeving van dit traject worden onderstaande acties ondernomen.

Er is door mijn ministerie een lijst van prioritaire productgroepen opgesteld die afhankelijk zijn van kritieke grondstoffen en die belangrijk zijn voor de weerbaarheid van de Nederlandse economie. De productgroepen vertegenwoordigen voor Nederland belangrijke waardeketens waarbij Nederland de kennis, kunde en ambitie heeft om te groeien en het belang in deze waardeketens te versterken waardoor we strategisch minder afhankelijk worden van landen buiten Europa. Deze lijst is tot stand gekomen op basis van het Groeimarktenrapport, de Nationale Technologie Strategie, het Nationaal Programma Circulaire Economie, het Nationaal Plan Energiesysteem, de Defensie Industrie Strategie, de Europese CRMA (defensie, digitalisering, hernieuwbare energie, lucht- en ruimtevaart) en de Net-Zero Industry Act. De prioritaire productgroepen waar ik nu naar kijk zijn: wind op zee en land, zon-pv-systemen, klimaatinstallaties, machines en werktuigen, elektrische apparaten en elektronica, kritieke metalen, batterijen en elektrolyzers. De mogelijkheid voor het voordragen van de productgroep halfgeleiders ben ik op dit moment aan het onderzoeken. In het kader van publiek/private samenwerking over voorraadvorming voor defensie-gerelateerde productgroepen, heb ik besloten om uit de drie productgroepen, optische laser communicatie, radarsystemen en militaire schepen één te selecteren als pilot.

Pilot: Militaire schepen of optische lasercommunicatie of radarsystemen en machines en werktuigen

Leveringszekerheid van kritieke grondstoffen is van groot belang voor onze defensie-industrie, voor onze nationale veiligheid. Ook ben ik van mening dat we voor een voorraadvormingsprogramma gericht en specifiek moeten beginnen. Het is immers onmogelijk, en ook niet wenselijk, om van alle kritieke grondstoffen voorraden aan te leggen. Ik kies daarom voor kritieke grondstoffen voor de defensie-industrie (militaire schepen of optische lasercommunicatie of radarsystemen) en machines en werktuigen. Ook omdat systemen van voorraadvorming voor defensie-toepassingen en commerciële productgroepen kunnen verschillen en we hier dus verschillende lessen uit kunnen trekken. Bij deze productgroepen zijn ook eerdere studies gedaan, heeft Nederland producerende bedrijven binnen de landsgrenzen, en gaan we samen met het bedrijfsleven al aan de slag om routekaarten op te stellen om de leveringszekerheid van kritieke grondstoffen te vergroten, onder andere via circulariteit. Een routekaart is een stappenplan om specifieke doelen voor een productgroep vast te stellen en acties te formuleren om die doelen te halen.

Voor beide geselecteerde productgroepen wil ik bij wijze van pilot met voorrang kijken naar de mogelijkheden van voorraadvorming, in het bijzonder naar de vraag welke kritieke grondstoffen in welke verwerkingsvorm in voorraad gehouden zouden moeten worden om de hoogste impact te hebben op de leveringszekerheid voor deze productgroepen.

De Speciaal Vertegenwoordiger Grondstoffenstrategie (SVG), Allard Castelein, die in maart 2024 is benoemd, voert momenteel ook gesprekken met industriële clusters en andere belanghebbenden om op korte termijn inzichtelijk te krijgen welke grondstoffen kritiek zijn voor specifieke sectoren en welke kansen er zijn om ketens te versterken. Daarbij wordt de mogelijkheid van voorraadvorming uiteraard ook besproken, met name met bedrijven die actief zijn in de waardeketens van militaire schepen of optische laser communicatie of radarsystemen en machines en werktuigen.

Mijn ministerie zal de komende tijd gesprekken met het bedrijfsleven opstarten over de mogelijkheden tot oprichting van een strategisch voorraadvormingsprogramma. De insteek zal onder andere zijn om helder te krijgen welke kansen dit kan bieden voor Nederlandse bedrijven in Europese waardeketens en de verdeling van verantwoordelijkheden tussen de overheid en het bedrijfsleven bij het eventueel opstarten van een pilot voorraadvormingsprogramma. Ook ben ik op Europees niveau gestart met het gesprek over de mogelijkheden van een Europees voorraadvormingsstelsel en de rol die Nederland hierin zou kunnen spelen. Samenwerking binnen de EU kan de effectiviteit van een strategisch voorraadvormingsprogramma van kritieke grondstoffen vergroten.

Aan de slag

De komende maanden werk ik nationaal en internationaal door en ik zal uw Kamer in de zomer van volgend jaar nader informeren over de vormgeving van een traject richting voorraadvorming in het algemeen en voor de twee geselecteerde productgroepen in het bijzonder. Ik kijk ernaar

uit om met uw Kamer en overige partners samen te werken aan het versterken van de leveringszekerheid van kritieke grondstoffen in Nederland.

De Minister van Economische Zaken,
D.S. Beljaarts